

O alpinizmu in še čem

Pogovor
s Klavdijem Mlekužem

Pogovarjal se je Žarko Rovšček

Bil je turoben novembrski dan, ko sem se bližal Mojstrani, kjer s svojo družino živi Klavdij Mlekuž. Dolino Vrat z našimi najvišjimi vršaci so tlačili temni oblaki, kot bi pred vsiljivim obiskovalcem hoteli zakriti čarobni svet okrog Triglava s skrivnostno preteklostjo vred. Misli so bile vpete v načrtovani razgovor, zato me vreme ni motilo. V bujno domišljijo se je prikradel zvok oddaljenega zabijanja klinov tam v Steni, pomešan s kratkimi klici sporazumevanja plezalske naveze. Med plezalci je bil tudi človek, ki sem ga nameraval obiskati tokrat. Kolikokrat v življenju je nabijal tam gori? Verjel sem, da mi bo razkril vse tisto, kar prikrivajo svinčeni oblaki in ostaja zastrto v alpinistični preteklosti, ki jo je tudi sam sooblikoval, v naših in v tujih gorah. Navdajalo me je prijetno pričakovanje.

Klavdij Mlekuž
Foto: Peter Mlekuž

Priimek te izdaja za Bovčana. Kakšna je bila tvoja življenjska in poklicna pot?

Rojen sem v idilični vasi Kal-Koritnica, pod ostrim vrhom bovškega Matterhorna Svinjaka. Za planinstvo me je že v osnovni šoli navdušila učiteljica nemščine Zdenka Sozio. Otroška leta, pet poletij, sem kot pastir med počitnicami preživel na planinah Bala in Mangart in si tako prislužil nekaj denarja. Že takrat sem oblezel vrhove od Bricejka, Moreža, Bedinjega vrha in Votlega vrha do Pelca nad Klonicami itd. Eno sezono sem si zadal, da bom

te prelepe hribe preplezal kar v lesenih coklah, nabitih s kroparskimi žebli glavači, in ko se je leseni del iztrošil, so žebli štrleli kot nekakšni seski. Ko sem cokle temeljito izrabil, mi je sirar na planini mojstrsko iztesal druge. Med plezanjem v težjem terenu sem jih zataknil za pas in plezal naprej v nogavicah.

Ovce smo pasli tudi pod Mangartom. Na sedlu sem rad zahajal v kočo, kjer sem z zanimanjem bral Planinske vestnike, predvsem alpinistične članke, in tako sem spoznal, kako sploh izgleda resno plezanje. Leta 1956 sem se vpisal

v PD Bovec. Po končani osnovni šoli sem se preselil v Mojstrano. Na poklicni industrijski šoli sem se izučil za ključavnničarja, se zaposlil v železarni in nato ob delu nadaljeval šolanje na Tehnični srednji šoli na Jesenicah. Vseskozi pa je bil moj način življenja povezan z gorami, poleti plezanje, pozimi pa alpsko smučanje. Leta 1964 sem se udeležil državnega prvenstva na Šar planini. Od leta 1963 dalje sem aktiven gorski reševalec. Leta 1971 sem se poročil, si ustvaril dom in družino ter zaključil z ekstremnim alpinizmom.

Za eno najpomembnejših življenjskih aktivnosti ob delu si izbral prav alpinizem?

Seveda. Po prihodu v Mojstrano sem nadaljeval alpinistično pot v tukajšnjem planinskem društvu in leta 1960 začel plezati z domačimi alpinisti. Prve vzpone sem opravil s Francem Lakoto, znanim smučarskim tekačem (Brojanov raz v Stenarju, jugovzhodni greben Kukove špice, Debela peč itd.), in s Stankom Klinarjem, ki je bil naš mentor v mladinskem odseku in nas je usmerjal v branje planinske literature v društveni knjižnici. Član mojstranskega planinskega društva in gorske reševalne postaje je bil takrat tudi skakalec Janez Polda. Slovensko smer v Triglavski steni sem plezal kot prvi v navezi z dvema začetnikoma. Takrat sem začel plezati z Zvonetom Hrastarjem, Radom Koširjem, Edijem Borjančičem in Pavlom Peternelom, ki se je kasneje (1962) žal ponesrečil v steni Velike Mojstrovke. To prvo srečanje s smrtjo v gorah nas je mlade kar precej prizadelo. Ko smo se po nesreči vrnili domov, so nas vsi grdo gledali, češ kaj plezate po hribih, saj se boste vsi pobili itd.

Tako se je torej začelo bolj zares?

Šestdeseta leta so bila zame najaktivnejša. Osemnajstleten sem z dve leti mlajšim Radom Koširjem splezal Čopov steber. Na odseku so naju kasneje "dali v red", češ kako si mulca to drzneta, ne da bi povedala, in kaj bi bilo v primeru nesreče. Leta 1963 smo organizirali prvo odpravo v Zahodne Alpe. V pogorju Mont Blanca smo opravili prečenje Mont Blanc du Tacul–Mont Maudit–Mont Blanc in vzpon na Dent du Geant. Naslednji vzpon je bil poizkus po zahodni steni na Eiger, vendar smo zaradi slabega vremena morali sestopiti. Nato smo se odpravili v pogorje Bernine, kjer smo opravili vzpon po grebenu Biancoqrar na Piz Bernino in nato še na Ortler. Vse te vzpone nam je s potovanjem vred uspelo opraviti v enajstih dneh.

Leta 1964 smo pod vodstvom Avgusta (Gustlja) Delavca organizirali odpravo v Durmitor in splezali nekaj lepih prvenstvenih smeri. V Bobotovem kuku sva skupaj s pokojnim Stanetom Koflerjem splezala prvenstveno, celo z nekim detajlom stopnje –VI. Leta 1964 sem bil na enotedenskem tečaju ledne tehnike na Grossglocknerju, ki ga je vodil še Ciril Debeljak – Cic. Čeprav sem bil leta 1967 izbran v odpravo na Kavkaz (vodja Tone Sazonov), smo ostali doma zaradi nekega spora s Sovjetsko zvezo. Na predlog Aleša Kunaverja, takratnega predsednika komisije za alpinizem, smo se odpravili v Vališke Alpe, kjer naj bi precili vse štiritisočake okoli Zermatta. Po pripravi depojev hrane na vmesnih postajah in skupnem prečenju Weissborna je zapadlo več metrov svežega snega. Odšli smo v dolino in poskušali z vzponi posameznih navez. S Tonačem nama je svež sneg preprečil tudi poskus v severni steni Matterhorna. Ostali so odšli domov, midva pa sva opravila še vzpon na Täschorn in Dom, grebskono prečenje z bivakom na vrhu. Po opravljenih vzponih v Zermattu sva se preselila v Chamonix. Tam smo s Francem Štupnikom – Cickom, Ivanom Medenom in njegovimi francoskimi prijatelji potem splezali smer Magnone in Bonattijev steber v Druju. Pri poskusu v Walkerjevem stebru je žal

steber. Pod Grandes Jorasses sta se nam pridružila še Matic Maležič in Tine Čopič. Žal nas je dvanajst Japoncev pred nami močno zadrževalo. Po dvakratnem bivaku smo vendarle opravili prvi jugoslovanski vzpon čez severno steno Grandes Jorasses.

Med tvojimi prvenstvenimi v domačih gorah je tudi Anceljnova smer v Stenarju.

Smer se imenuje po Jožetu Anceljnu, ki se je ponesrečil v Stenarju. Njegovi starši so bili iz Mojstrane, živeli pa so v Puli. Naneslo je, da sem jo plezal v dveh poskusih, s Koširjem (1966) in Salbergerjem (1967). V spodnjem, precej težkem delu je enostavno zmanjkalo časa za celotno smer naenkrat.

Kaj pa Direktna v jugovzhodni steni Stenarja?

Za tiste čase kar zahtevno smer sva splezala z Zvonetom Koflerjem v treh poskusih (oktobra 1967). Vstopala sva po polici z vstopa Brojanovega raza. Brez lesenih zagozd pa pri premagovanju poči ni šlo.

Opravil si tudi prvenstveno smer v Črnem grabnu.

Med plezanjem v Skalaški (1963) sem v Bavarski opazil visečega alpinista. Kasneje se je izkazalo, da sta dva mrtva ponesrečena tam že peti dan visela na

Mojstranski alpinisti na železniški postaji pred odpravo v Durmitor (1964). Od leve: Janez Brojan st., Janko Ažman, Justin Lavtižar, Klavdij Mlekuž, Janez Brojan ml. Manjka Avgust Delavec.

Foto: Stane Kofler

spet snežilo. Tisto leto sem v okolici Chamonixa in Zermatta preživel 50 dni. Splezali smo še dve smeri v Chamoniških iglah. Naslednje leto (1968) smo Mojstrančani splezali Walkerjev

vrvi. Dan kasneje smo ju v reševalni akciji spuščali navzdol skozi Črni graben. Ker se je vreča zataknila, se je Uroš Župančič spustil do tistega mesta. Med drugim je ugotovil, da je Črni

graben možno tudi preplezati. Naslednje leto sva z Mitjem Koširjem v njem preplezala prvenstveno smer.

Veliko si menjal soplezalce. Kako je v takih slučajih z zaupanjem?

Moral sem se prilagajati, kot je kdo imel čas. Ne bi rad komu dajal prednosti. S Tonačem sem veliko plezal v Zahodnih Alpah, z Brojanom v Cinah, plezal sem z Janezom Dovžanom, z Mitjem Koširjem itd. S Koflerjem sva bila zelo uigrana. Ko je plezal naprej, ni bilo potrebno nič gledati navzgor, ali bo "priletel nazaj". S Tinetom Miheličem sem plezal prvo šestico v Stenarju, Kočvarjevo smer. Poleti je prihajal v Vrata in je načrtno, z različnimi plezalci, obdeloval stene od Krme, Kota, Vrat do Tamarja.

Od kod ime "mojstranske vevice"?

Ko smo bili prvič v Cinah (1967), smo opazili, da imajo gorski vodniki iz Cortine znak vevice na rokavu. Po vrnitvi domov smo rekli, da bomo tudi mi naredili svoje. Brojanova mama nam je spletla puloverje z znakom vevice. Ažmanu, Brojanu, Koflerju in meni sta se kasneje pridružila še Janez Dovžan in Miha Smolej. Za članstvo je moral vsak splezati določeno število težavnih smeri šeste stopnje.

Na grebenu Briceljka v Loški steni, v ozadju Jalovec in Pelc nad Klonicami Foto: Peter Strgar

Na odpravi na Anapurno (1969) si bil zadolžen za treninge in asistenco zdravniku. Kako si prišel v moštvo?

Okrog leta 1955 sem še v Bovcu prvič videl film o angleškem vzponu na Everest in si zaželel, da bi tudi sam nekoč doživel Himalajo. Ko sem začel plezati, je šla na pot prva odprava na Trisul. Leta 1965 sem bil v rezervi za drugo odpravo na Kangbačen. Za seboj sem imel že težke vzpone v Zahodnih Alpah in domačih stenah. Leta 1968, če se ne motim, sem bil imenovan za alpinista leta. Kot trener alpskega smučanja sem imel določene izkušnje s športnimi treningi. Aleš Kunaver je bil enkratni organizator. Naučil me je veliko več kot vsaka šola. Vsega se je lotil in vzpodbujal: "Nikoli ne smeš reči, da česa ne znaš!" Naročil mi je npr. predelavo aluminijastega prenosnega kontejnerja, da bi na odpravi služil zdravniku tudi kot mizica za instrumentarij. V petih dodatnih kontejnerjih so bili še operacijski kompleti za takojšnjo uporabo in zdravila. Kot asistent sem se ob neutrudnem dr. Andlovicu med štirimesečno odpravo tudi veliko naučil. Žal sem po dokaj uspešnem napredovanju na gori na višini 7100 metroh dobil višinsko bolezen. Verjetno je šlo bolj za močno dehidracijo, saj razen močne vrtoglavice nisem čutil drugih motenj. Dohtar me je v trojki nalil z infuzijo. Ko sem v bazi spet prišel v formo, pa smo na gori že pospravljali.

Pelc nad Klonicami nad dolino Trente
Foto: Oton Naglost

Himalajstvu sem se po tej izkušnji odrekel. Začeli so se gradnja hiše, nadaljnje šolanje in vzgoja otrok. Začel sem zahajati v hribe bolj za svojo dušo, ne več v ekstremne smeri. Posvetil sem se gorski reševalni službi.

Drugo leto boš že 50 let v GRS. Delal si tudi v podkomisiji za opremo.

S Stenarjem sem usodno povezan: prvo plezanje, moja prva šestka, moja najtežja smer, dve prvenstveni in moja prva reševalna akcija. 14. julija 1963 smo reševali češkega alpinista, ki je po težki nočni akciji preminil v bolnišnici. T. i. Češka plata na poti na Bivak IV me še vedno spominja na ta dogodek. Še sem aktiven, po letnem zdravniškem pregledu sem še sposoben za logistiko, prevoze in organizacijo. Osem let sem bil tudi načelnik podkomisije za opremo pri GRS. Ob pomanjkanju moderne opreme pri nas smo skušali slediti razvoju in včasih tudi z manj

legalnimi prijemi uvažali opremo iz tujine.

Sodeloval si tudi pri televizijski seriji Gore in ljudje.

Zadolžen sem bil za spremstvo in logistiko. Pri kakšnem posebnem snemanju, npr. pri rekonstrukciji vzpona Komaca in Tume preko Stene, sem skrbel tudi za varovanje ekipe. Z Marjeto Keršič Svetel, mojim vojaškim tovarišem, snemalcem Janezom Hrovatom in drugimi sodelavci smo v petih letih posneli vsaj šestdeset oddaj, od domačih gora vse do Himalaje. Bili smo tudi pod steno Anapurne I, ki sta jo Franček Knez in Slavko Svetičič leta 1993 nameravala preplezati v alpskem stilu. V Nepalju smo takrat posneli 35 kaset različnega filmskega materiala. Glavnina žal še vedno leži neuporabljena na naši nacionalni televiziji. Škoda, da so te oddaje ukinili. Marjeta je znala z malo denarja narediti velike stvari.

Med snemanjem pod Anapurno si uspešno uporabil tudi svoje medicinsko znanje.

Slavca Svetičiča je v močni odjugi med nočnim napredovanjem v steni

odnesel plaz več kot tristo metrov navzdol. Imel je hudo poškodovana vratna vretenca. Ko smo ga po čudežu našli živega tik nad snežno razpoko, sva mu z vodjo odprave, Matjažem Pečovnikom, z improvizirano opornico iz smučarskih palic in oblačili imobilizirala vrat. Tako se je kljub bolečinam na dvodnevem pohodu v dolino lahko gibal sam. Helikopter ga je iz baze prepeljal do prve zdravniške pomoči, nato pa so ga odpeljali na zdravljenje v domovino. To je bila v tistem času zame ena najhujših preizkušenj. Niti slutil nisem, da bom kot član snemalne ekipe tudi reševal.

Še bi razpredala. Veliko je ostalo neizrečenega, saj je Klavdij kot odprta knjiga, a pojavili sta se najini boljši polovici. Klavdijeva žena je skozi priprta vrata v gorenjskem naglasu skoraj zažvrgolela: "Ja, kaj pa vidva? A nista še končala? Midve pa sva imele taaak intervju, da se vama niti ne sanja." Seveda, govorili sta o slikarstvu, ki mu je Ana povsem predana. ○